

ЛЮБЧИК О. В.,
аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.109>

**ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ
ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ
В СТАНІ СП'ЯНІННЯ ТА СУМІЖНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ:
ВИЗНАЧЕННЯ ВІДМЕЖОВУЮЧИХ ОЗНАК**

У статті визначено відмежовуючі ознаки між порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння та суміжними кримінальними правопорушеннями. Визначено, що суміжними складами із ст. 286-1 КК України є кримінальні правопорушення в яких об'єктами виступає безпека руху та експлуатації транспорту, порядок несення військової служби та життя та здоров'я особи. Зокрема серед складів, які були піддані аналізу виділені ст. ст. 287, 291, 415, 115, 121, 119, 128, 135 КК України. Доведено, що (відмінними ознаками) відмежування полягає: у ст. 286-1 та ст. 286 КК за суб'єктами даних кримінальних правопорушень та законодавчим закріпленням суспільно небезпечних наслідків (які диференціюють кримінальну відповідальність); у ст. 286-1 КК та ст. 287 КК України в об'єктивній та суб'єктивній стороні, в суб'єкті кримінальних правопорушень та суб'єктивній стороні; у ст. 286-1 КК та ст. 291 КК у об'єктивній стороні (суспільно небезпечних наслідках), у суб'єктах; у ст. 286-1 КК та ст. 415 КК України (враховуючи їх спорідненість на яку вказують матеріали узагальнених судової практики) у предметі (бойова, спеціальна чи транспортна машина) та суб'єкті (військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст під час проходження зборів); у ст. 286-1 КК України та інших кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи в суб'єктивній стороні за суб'єктом і обстановкою вчинення цих кримінальних правопорушень, відношенню до суспільно небезпечних наслідків; у ст. 286-1 КК України та ст. 135 КК України в основному безпосередньому об'єкті, предметі, суспільно небезпечному діянні та причинному зв'язку між цим діянням та його наслідками та суб'єктом та суб'єктивною стороною.

Ключові слова: водіння машин, відмежування, залишення в небезпеці, безпека руху, кримінальне правопорушення, кримінальна відповідальність, суспільно небезпечні наслідки, стан сп'яніння, суміжні, транспортний засіб, експлуатація машин.

Liubchyk O. V. Violation of traffic safety rules or transport operation by persons driving vehicles while intoxicated and related criminal offenses: definition of delimiting features

The article defines the delimiting features between violations of traffic safety rules or transport operation by persons driving vehicles while intoxicated and related criminal offenses. It is determined that related compositions from Art. 286-1 of the Criminal Code of Ukraine are criminal offenses in which the objects are traffic safety and transport operation, the procedure for performing military

service and the life and health of a person. In particular, among the compositions that were analyzed, Art. Art. 287, 291, 415, 115, 121, 119, 128, 135 of the Criminal Code of Ukraine were highlighted. It has been proven that (by distinct features) the distinction consists in Art. 286-1 and Art. 286 of the Criminal Code for the subjects of these criminal offenses and the legislative consolidation of socially dangerous consequences (differentiating criminal liability); in Art. 286-1 of the Criminal Code and Art. 287 of the Criminal Code of Ukraine in the objective and subjective side, in the subject of criminal offenses and the subjective side; in Art. 286-1 of the Criminal Code and Art. 291 of the Criminal Code in the objective side (socially dangerous consequences), in the subjects; in Art. 286-1 of the Criminal Code and Art. 415 of the Criminal Code of Ukraine (taking into account their relationship, which is indicated by the materials of generalized judicial practice) in the subject (combat, special or transport vehicle) and subject (a serviceman, a person liable for military service or a reservist during the passage of a meeting); in Art. 286-1 of the Criminal Code of Ukraine and other criminal offenses against life and health of a person in the subjective side for the subject and the situation of committing these criminal offenses in relation to socially dangerous consequences; in Art. 286-1 of the Criminal Code of Ukraine and Art. 135 of the Criminal Code of Ukraine in the main direct object, subject, socially dangerous act and the causal relationship between this act and its consequences by the subject and the subjective side.

Key words: *driving cars, delimitation, abandonment in danger, traffic safety, criminal offense, criminal liability, socially dangerous consequences, state of intoxication, related, vehicle, operation of machines.*

Вступ. У 2021 році чинний КК України було доповнено ст. 286-1 КК України. Відповідно до статистичної інформації, розміщеної на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора, у 2024 році було зареєстровано 718 повідомлень про діяння, що мають ознаки цього кримінального правопорушення, а у період з січня по квітень 2025 році їх кількість становить 161 повідомлення, що свідчить про високу актуальність запровадження цієї кримінально-правової норми. Європейська конвенція про покарання за дорожньо-транспортні злочинні діяння від 30.11.1964 у перелік кримінально караних діянь включає, зокрема, керування автотранспортом під впливом інтоксикації, у стані сп'яніння, під впливом наркотиків та речовин, які діють подібним чином, а так само при нездатності керувати внаслідок надмірної втоми. У низці держав керування транспортним засобом у стані сп'яніння визнається злочином незалежно від того, чи настали певні суспільно небезпечні наслідки. Разом із тим, під час кримінально-правової кваліфікації можуть виникати питання щодо схожих та відмінних ознак у кримінальних правопорушеннях, які мають такі ознаки, зокрема ст. 286-1 КК України із такими суміжними складами кримінальних правопорушень, що передбачені у ст. ст. 287, 291, 415, 115, 121, 119, 128, 135 КК України.

Дослідженню питань кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК, та відмежування його від суміжних складів кримінальних правопорушень та адміністративних правопорушень присвятили свої роботи такі вчені, як Брич Л. П., Бабанін С. В., Вознюк А. А., Гапчич В. О., Гізімчук С. В., Євдомімова О. В., Матвійчук Я. В., Мельник М. І., Мисливий В. А., Навроцький В. О., Печук І. С., Тацій В. Я., Феданяк Р. В., Хавронюк М. І. та інші науковці. Проте питання кваліфікації нового спеціального складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України та відмежування його від суміжних складів кримінальних правопорушень не були предметом окремих досліджень, що породжує необхідність розгляду цього питання.

Постановка завдання. Метою цієї статті визначення відмежуючих ознак між ст. 286-1 КК України та суміжними кримінальними правопорушеннями (ст. ст. 287, 291, 415, 115, 121, 119, 128, 135 КК України), що в подальшому позначиться на правильній кваліфікації ст. 286-1 КК України.

Результати дослідження. Відповідно до чинного кримінального законодавства України порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами за ст. 286 КК та ст. 286-1 КК відноситься до злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. До зазначеної групи злочинів входять вісімнадцять складів, родовим об'єктом яких є безпека руху та експлуатації транспорту. Крім того безпека руху транспорту є об'єктом деяких злочинів, передбачених іншими розділами Особливої частини КК, зокрема ст. 415 КК «Порушення правил водіння або експлуатації машин», кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Проаналізуємо спільні та відмінні риси злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, та інших злочинів, об'єктами яких є безпека руху та експлуатації транспорту і відмежування від яких є найбільш актуальним [4, С. 121]. Так, схожими за змістом є склади кримінальних правопорушень передбачених ст. 286 та 286-1 КК України. Зміст усіх ознак які визначні у відповідних складах тотожні за виключенням стану в якому перебуває суб'єкт кримінального правопорушення ст. 286-1 КК України. Крім того, слід вказати на суспільно небезпечні наслідки, які передбачені у ст. ст. 286 та 286-1 КК України. Так, у статті 286 КК України вони поділяються на три групи: 1) середньої тяжкості тілесні ушкодження; 2) тяжкі тілесні ушкодження або смерть; 3) смерть кількох осіб. У статті 286-1 КК України законодавець визначає ті ж наслідки проте ч. 2 ст. 286 КК передбачені наслідки у виді спричинення смерті потерпілого або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, проте у ст. 286-1 КК України відповідні наслідки передбачені різними частина (ч. 2 – заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень; ч. 3 – спричинення смерті потерпілого). Отже, відмежування відповідних складів слід робити при аналізі суб'єктів даних кримінальних правопорушень та встановленню й визначенню суспільно небезпечних наслідків, а відповідно диференціації кримінальної відповідальності.

Відмінність між злочинами, передбаченими ст. 287 КК України «Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації» та злочином, передбаченим у ст. 286-1 КК у об'єктивній стороні зазначених злочинів, а саме суспільно небезпечні діяння, цих складів різняться: у злочині, передбаченому ст. 286-1 КК, це порушення правил експлуатації транспортних засобів, а у складі, передбаченому ст. 287 КК: 1) випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів (усна чи письмова згода, розпорядження, вказівка особи, відповідальної за технічний стан чи експлуатацію транспортних засобів, про використання хоча б одного транспортного засобу у сфері дорожнього руху за цільовим призначенням); 2) допуск до керування транспортним засобом особи, яка перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, або не має права на керування транспортним засобом (усна чи письмова згода, розпорядження, вказівка особи, відповідальної за технічний стан чи експлуатацію про використання справного транспортного засобу особою, яка перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, або не має посвідчення водія з відкритою відповідною категорією чи довідки про проходження медичного огляду); 3) інше грубе порушення правил експлуатації транспорту, що небезпечують дорожній рух (надання дозволу на використання не обладнаного належним чином вантажного транспортного засобу для перевезення пасажирів, перевантаженого транспортного засобу чи вантажного із порушенням ПДР; допуск до керування особи, яка стотлена чи перебуває у хворобливому стані, грубе порушення режиму роботи водіїв та інші випадки) [12, С. 562-564]. Проте головною відмінністю зазначених складів полягає в ознаках їх суб'єктів. В обох складах вони є спеціальними, однак законодавець визначає ознаки в різний спосіб: суб'єкт злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, є особою, що керує транспортним засобом, а суб'єктом злочину, передбаченого ст. 287 КК, є особа, яка є відповідальною за технічний стан транспортного засобу, дотримання правил його безпечної експлуатації. До такої категорії осіб можуть відноситись працівники державних і громадських організацій, на яких чинними інструкціями або правилами, розпорядженнями або у зв'язку з обійманою

посадою покладено обов'язок відповідати за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, а також власники або водії індивідуальних транспортних засобів, які дозволили іншій особі експлуатацію технічно явно несправних транспортних засобів або експлуатацію в стані сп'яніння [11, С. 240]. Таким чином, у складі, передбаченому ст. 287 КК, суб'єктом може бути і власник транспортного засобу, однак на момент вчинення злочину він ним не керує, а надає лише дозвіл щодо цього іншій особі. За суб'єктивною стороною злочину, передбачений ст. 286-1 КК, характеризується умислом чи необережністю щодо самого діяння та необережністю щодо наслідків, які настали в результаті скоєння даного злочину. Суб'єктивна сторона ж злочину, передбаченого ст. 287 КК, на відміну від злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, характеризується лише прямим умислом щодо скоєного діяння (винна особа усвідомлювала наявність обставин, які унеможливають експлуатацію таких засобів і свідомо випускала в експлуатацію несправний транспортний засіб), а стосовно наслідків, що настали, характеризується необережністю [4, С. 122-123].

Наступний склад злочину проти безпеки руху та експлуатації транспорту від якого слід відмежовувати порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння (ст. 286-1 КК України) є злочин, передбачений ст. 291 КК «Порушення чинних на транспорті правил». Подібні за об'єктом, зазначені злочини мають відмінні ознаки об'єктивної сторони: у злочині, передбаченому ст. 291 КК, суспільно небезпечне діяння виражається у порушенні чинних на транспорті правил. Зазначене порушення може вчинятися шляхом як дії, так і бездіяльності та полягати в: порушенні правил дорожнього руху велосипедистами; переході вулиць в умовах, коли це заборонено правилами дорожнього руху (у невстановлених місцях, при червоному сигналі світлофора тощо); прогоні тварин через залізничну колію з порушенням правил безпеки; недотриманні правил безпеки при користуванні водними мотоциклами, маломірними суднами тощо [15, С. 403]. Порушення чинних на транспорті правил можливе на залізничному, повітряному, водному, автомобільному, електричному та іншому транспорті. На відміну від об'єктивної сторони порушення чинних на транспорті правил діяння злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, може скоюватися тільки за умов дорожнього руху на автомобілі, тракторі, іншій самохідній машині, трамваї, тролейбусі, мотоциклі чи іншому механічному транспортному засобі. Суспільно небезпечними наслідками порушення чинних на транспорті правил є загибель людей або інші тяжкі наслідки. До інших тяжких наслідків слід відносити спричинення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень. Суспільно небезпечні наслідки даних злочинів в частині спричинення тяжких наслідків для здоров'я та життя людини є тотожними (спричинення тяжких тілесних ушкоджень чи смерті особи чи кількох осіб). Проте, окрім спричинення тяжких наслідків для життя і здоров'я людини, об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 291 КК, охоплює велику матеріальну шкоду як можливий вид наслідків даного злочину. Такого виду суспільно небезпечних наслідків у складі злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, законодавцем не встановлено. На відміну від складу злочину, передбаченому ст. 286-1 КК, суб'єктом злочину, передбаченого ст. 291 КК, можуть бути велосипедисти, водії мопедів, саней, возів, пішоходи, погоничі і пастухи худоби, особи, які управляють човнами, байдарками і маломірними суднами, які досягли шістнадцятирічного віку і є осудними [12, С. 574], тобто всі інші учасники дорожнього руху, окрім осіб, що керують транспортним засобом у розумінні Правил дорожнього руху, та водії іншого транспорту, окрім механічних транспортних засобів, які є знаряддям злочину, передбаченому ст. 286-1 КК. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 291 КК України є тотожною з суб'єктивною стороною злочину, передбаченого ст. 286-1 КК [4, С. 124].

Аналізуючи склад злочину, передбачений ст. 415 КК «Порушення правил водіння або експлуатації машин», слід зазначити, що він є спеціальною нормою відносно ст. 286-1 КК [6, С. 327]. На спорідненість зазначених кримінальних правопорушень вказується як в матеріалах узагальнення судової практики, так і у науковій літературі [14; 16; 9]. Відмінність між ними полягає у тому, що у статті 286-1 КК України передбачена відповідальність за зазначені порушення вчинені у стані сп'яніння, а у статті 415 КК України – відрізняється предмет

(бойова, спеціальна чи транспортна машина) та суб'єкт (військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст під час проходження зборів) [7, С. 52]. Отже, основними відмінностями складу злочину, передбаченому ст. 415 КК, від складу, передбаченому ст. 286-1 КК, є те, що його знаряддям є бойові, спеціальні чи транспортні машини [10, С. 534]. З об'єктивної сторони діяння, передбачене ст. 415 КК, полягає в порушенні правил водіння або експлуатації зазначеної військової техніки. Відповідно, суб'єктом зазначеного злочину є військовослужбовець або військовозобов'язаний на зборах, що несе відповідальність за експлуатацію військової машини або безпосередньо керує нею. Суспільно небезпечними наслідками, передбаченими ст. 415 КК, як і в ст. 286-1 КК, є шкода життю або здоров'ю потерпілого у вигляді тяжких тілесних ушкоджень або загибелі потерпілого. У той же час слід зазначити, що у випадку необережного знищення або пошкодження засобів пересування, військової і спеціальної техніки, що заподіяло шкоду у великих розмірах, діяння винного мають додатково кваліфікуватися за ст. 412 КК. Якщо вказані в частинах 1 чи 2 ст. 415 КК наслідки (заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень, загибель потерпілого чи загибель кількох осіб) відсутні, то діяння містить тільки склад злочину, передбаченого ст. 412 КК [8, С. 280].

У зв'язку з тим, що порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння (ст. 286 КК України) завдає шкоди не тільки безпеці руху та експлуатації транспорту, але й життю і здоров'ю потерпілого, тому для повного та всебічного розгляду питання щодо відмежування злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, від інших злочинів та правопорушень, особливу увагу слід приділити його відмежуванню від злочинів проти життя та здоров'я особи. Оскільки суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, характеризується змішаною формою вини, доцільним вбачається розглянути його відмежування як від необережних, так і умисних злочинів проти життя та здоров'я особи. Так, зокрема, злочин, передбачений ст. 286-1 КК, слід відмежовувати від злочинів, передбачених ст. 119 КК «Вбивство через необережність» і ст. 128 КК «Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження». Детально не вдаючись в аналіз їх складів, зазначимо, що норми, передбачені ст. ст. 119 і 128 КК, є загальним до спеціальної норми, передбаченої ст. 286-1 КК. Крім того, суб'єктивна сторона останнього може мати як необережну, так і змішану форми вини, на відміну від злочинів, передбачених ст. ст. 119 і 128 КК, які мають необережну форми вини [4, С. 124-125].

Більш складним вбачається відмежування ст. 286-1 КК від умисного спричинення шкоди життю та здоров'ю особи, передбаченого ст. ст. 115 і 121 КК. Так, у випадку, коли злочин, передбачений ст. 286-1 КК, вчиняється зі змішаною формою вини його відмежування від злочинів, передбачених ст. ст. 115 і 121 КК, слід проводити саме за суб'єктивним відношенням винного до настання суспільно небезпечних наслідків: у злочині, передбаченому ст. 286-1 КК, особа, що керує транспортним засобом, передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на конкретні обставини об'єктивного або суб'єктивного характеру для відвернення зазначених суспільно небезпечних наслідків; передбачення при цьому носить абстрактний характер. У злочинах, передбачених ст. ст. 115 і 121 КК, відношення до наслідків у вигляді школи життю або здоров'ю потерпілого носить цілком конкретний характер. При цьому суб'єкт не розраховує на жодні обставини, які б могли попередити настання суспільно небезпечних наслідків його діяння, тобто ставить до їх настання байдуже або свідомо припускає її настання (наприклад, у ситуації спроби втечі від правоохоронців особа свідомо припускає порушення правил дорожнього руху, щоб уникнути переслідування, а спричинення шкоди життю або здоров'ю потерпілого носить інструментальний характер). У побідних ситуаціях відмежування злочинів, передбачених ст. ст. 115 і 121 КК, можливо провести лише за суб'єктивною стороною, а саме відношенням до суспільно небезпечних наслідків. Усі інші об'єктивні та суб'єктивні ознаки зазначених складів злочинів можуть співпадати, аж до обстановки вчинення злочину – вчинення злочину під час дорожнього руху, тобто в ситуації підпорядкування руху транспортного засобу правилам дорожнього руху [4, С. 125]. Отже, злочин, передбачений

ст. 286-1 КК, є спеціальним стосовно злочинів проти життя та здоров'я осіб. Відмежування злочину, передбаченого ст. 286-1 КК, від необережних злочинів проти життя та здоров'я осіб слід проводити за суб'єктом і обстановкою вчинення злочину, а від умисних злочинів проти життя та здоров'я осіб – за суб'єктивною стороною, а саме відношенню до суспільно небезпечних наслідків [4, С. 126].

При розгляді питання щодо відмежування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння особливу увагу слід приділити його відмежуванню від ст. 135 «Залишення в небезпеці». Так, залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи або інші тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 135 КК України), має спільні ознаки з кримінальними правопорушеннями проти безпеки руху та експлуатації транспорту, пов'язаними з порушенням відповідних правил у цій сфері. Кваліфікуючими ознаками порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння є спричинення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень (ч. 2 ст. 286-1 КК України), а особливо кваліфікуючими – загибель людей (ч. 4 ст. 286-1 КК України). Оскільки ч. 3 ст. 135 КК України та зазначене кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту як обов'язкові ознаки мають тотожні суспільно небезпечні наслідки, у практичній діяльності правоохоронних органів та судів наявні розбіжності щодо визначення критеріїв розмежування складів цих кримінальних правопорушень [2, С. 258]. Як залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи або інші тяжкі наслідки, так і порівнюване з ним вищезазначене кримінальне правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту має матеріальний склад, тобто суспільно небезпечні наслідки у цьому правопорушенні є обов'язковими для кваліфікації ознаками. Більшість таких наслідків у порівнюваних складах кримінальних правопорушень є тотожними (спільними): смерть хоча б однієї людини, спричинення тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній людині.

Оскільки суспільно небезпечні наслідки є спільними у зазначених складах, то критерії їх розмежування треба визначати серед інших обов'язкових об'єктивних та суб'єктивних ознак. До об'єктивних треба віднести основний безпосередній об'єкт, предмет, суспільно небезпечне діяння та причинний зв'язок між цим діянням та його наслідками.

Залишення у небезпеці має основним безпосереднім об'єктом життя або здоров'я особи [3, С. 137]. Основним безпосереднім об'єктом кримінального протиправного порушення правил на транспорті є суспільні відносини, що забезпечують рух або експлуатацію одного чи кількох видів транспорту загального користування: залізничного, морського, річкового, автомобільного, авіаційного, міського електротранспорту, зокрема метрополітену. Життя та здоров'я особи являють собою додаткові обов'язкові безпосередні об'єкти [17, С. 140].

Стосовно предмета, то для залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи або інші тяжкі наслідки, ця ознака не є обов'язковою для кваліфікації. Натомість для більшості кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, пов'язаних з порушенням відповідних правил у цій сфері, транспортний засіб транспорту загального користування є обов'язковою ознакою відповідного складу. Проте головним критерієм розмежування порівнюваних складів кримінальних правопорушень, на нашу думку, є причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та його наслідком. Зокрема, під час встановлення причинного зв'язку у кримінальних правопорушеннях проти безпеки руху та експлуатації транспорту, кримінальна відповідальність за вчинення яких настає в разі порушення чинних на транспорті правил, необхідно всебічно розглядати та давати оцінку всім матеріалам кримінального провадження, встановлювати, які обов'язкові дії (чи бездіяльність) повинні були вчинити учасники транспортної пригоди та в якому обсязі вони їх здійснили. Лише після цього можна встановити безпосередню причину, без якої б не настали суспільно небезпечні наслідки (загибель людей, тяжкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження) [1, С. 261]. При цьому обов'язковою умовою наявності причинного зв'язку у цих кримінальних правопорушеннях повинен бути доведений факт, що причиною суспільно небезпечних наслідків стало саме порушення правил безпеки на транспорті, а не інше діяння. Для з'ясування розвитку причинного зв'язку між порушенням чинних на транспорті правил та суспільно небезпечними наслідками, необхідно призначати судову інженерно-технічну

експертизу (автотехнічну, транспортно-залізничну, стану доріг та дорожніх умов, в галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності) [1, С. 263]. У разі ж спричинення суспільно небезпечних наслідків залишенням в небезпеці причинний зв'язок треба встановлювати між фактом такого залишення потерпілого особою, яка поставила останнього в небезпечний для життя стан, та його смертю чи спричиненням йому середньої тяжкості або тяжких тілесних ушкоджень. Основним підтверджуючим фактом наявності причинного зв'язку у цьому випадку повинний виступати висновок судово-медичної експертизи.

Висновки. На підставі здійсненого аналізу визначено, що суміжними складами із ст. 286-1 КК України є кримінальні правопорушення в яких об'єктами виступає безпека руху та експлуатації транспорту, порядок несення військової служби та життя та здоров'я особи. Зокрема серед складів, які були піддані аналізу ми виділили, ст. ст. 287, 291, 415, 115, 121, 119, 128 КК. Так, відмежуванням (відмінними ознаками) визначені: у ст. 286-1 та ст. 286 КК суб'єкти даних кримінальних правопорушень та законодавче закріплення суспільно небезпечних наслідків (які диференціюють кримінальну відповідальність); у ст. 286-1 КК та ст. 287 КК України в об'єктивній та суб'єктивній стороні, в суб'єкті кримінальних правопорушень та суб'єктивній стороні; у ст. 286-1 КК та ст. 291 КК у об'єктивній стороні (суспільно небезпечних наслідках), у суб'єктах; у ст. 286-1 КК та ст. 415 КК України (враховуючи їх спорідненість на яку вказують матеріали узагальнених судової практики) у предметі (бойова, спеціальна чи транспортна машина) та суб'єкті (військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст під час проходження зборів); у ст. 286-1 КК України та інших кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи в суб'єктивній стороні за суб'єктом і обстановкою вчинення цих кримінальних правопорушень, відношенню до суспільно небезпечних наслідків; у ст. 286-1 КК України та ст. 135 КК України в основному безпосередньому об'єкті, предметі, суспільно небезпечному діянні та причинному зв'язку між цим діянням та його наслідками та суб'єктом та суб'єктивною стороною.

На підставі аналізу сучасного стану дослідження кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння виявлено, що більшість доктринальних праць присвячено питанням загальної кримінально-правової характеристики кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, в рамках яких розглядались питання щодо кримінальної відповідальності за ст. 286 КК України. Такий науковий підхід пов'язаний з тим, що: кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху, в тому числі і у стані сп'яніння довгий час була регламентована та регулювалась ст. 286 КК України, а також наявною подібністю ст. 286 КК України із ст. 286-1 КК України (за виключенням існуючої ознаки стану сп'яніння у ст. 286-1 КК України). Значну частку існуючих та досліджуваних праць складають ті, що пов'язані із висвітлення наукових підходів, точок зору, та позицій вчених: щодо посилення відповідальності за керування транспортним засобом в стані алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння (аналіз проєктів закону; встановлення системного підходу до посилення відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння); проблем та шляхів удосконалення правового регулювання керування транспортними засобами у стані сп'яніння. Окремі праці присвячені дослідженню встановлення та призначення покарань за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами та їх вдосконаленню (аналіз судової практики щодо призначення покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами; встановлення системного підходу до санкцій ст. 286-1 КК України). Значно менша частина праць, в яких вчені надають загальний кримінально-правовий аналіз складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 286-1 КК України. Проте в доктрині існують дослідження, які на пряму не пов'язані із кримінально-правовою характеристикою ст. 286-1 КК України, проте вони надають додаткових підстав для осмислення проблемних питань, що виникають під час кримінальної відповідальності за порушення правил дорожнього руху особою, яка керує транспортним засобом в стані сп'яніння. В цих працях висвітлюються інші не менш важливі проблеми, зокрема стан сп'яніння водія, як підстава для примусового відчуження транспортного засобу під час воєнного стану; проблеми здійснення примусового відчуження транспортних засобів за

правопорушення, пов'язані з керуванням у стані сп'яніння в умовах правового режиму воєнного стану; порядок та правові підстави вилучення транспортних засобів для військових потреб; впровадження та зарубіжний досвід щодо кримінальної відповідальності за керування транспортним засобом в стані сп'яніння; розвиток законодавства іноземних держав та України щодо відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння.

Список використаних джерел:

1. Бабанін С. В. Причинний зв'язок як ознака об'єктивної сторони порушення чинних на транспорті правил. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 257–263.
2. Бабанін С. Критерії розмежування залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи або інші тяжкі наслідки, та окремих кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 258–263.
3. Бабаніна В. В. Залишення в небезпеці: характеристика об'єкта злочину. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 132–137.
4. Бесчастна В. В. Відмежування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, від суміжних складів злочинів та адміністративних правопорушень. *Наше право*. 2019. № 2. С. 121–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2019_2_22.
5. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів : монограф. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 712 с.
6. Брич Л. П. Співвідношення складів військових злочинів зі складами злочинів, що мають тотожні з ними ознаки. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. Вип. 54. С. 323–334.
7. Данилевський А. О., Корнілов О. О. Щодо диференціації кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, в умовах воєнного стану. *Безпека дорожнього руху в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 травня 2022 року)*. Кривий Ріг, 2022. 148 с. С. 52–54.
8. Карпенко М. Кваліфікації окремих військових злочинів, учинених за сукупністю злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018, № 12. С. 277–281.
9. Касинюк В. І., Білоконев В. М. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за порушення правил водіння або експлуатації машин. Запоріжжя, видавець Глазунов С. О., 2011. 231 с.
10. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / кол. авторів А. В. Байлов, А. А. Васильєв, О. О. Житній та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків, 2011. 572 с.
11. Кримінальне право України : Особлива частина. Бабій А. П., Доброход І. С., Кармазін Ю. А. та ін.; під заг. ред. Є. Л. Стрельцова. [4-е вид.]. Х., 2009. 496 с.
12. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.
13. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.
14. Матвійчук Я. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 249 с.
15. Мельник М. І. Кримінальне право. Особлива частина : підручник. М. І. Мельник, В. А. Клименко. К., 2008. 712 с.
16. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова пленуму Верховного Суду України № 18 від 19.12.2008. // Сайт «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#Text>;
17. Babanin, S. V. (2012) Obyekt porushennya chynnykh na transporti pravyl [The object of violation of the rules in force on the transport]. *Pravo i suspilstvo*. № 6, pp. 137–141. [in Ukr.].

